

IV työryhmä: Economic Restructuring in Rural Resource Communities

MARKKU TYKKYLÄINEN

Maantieteen ja aluesuunnittelun laitos, Joensuun yliopisto

Seminaariryhmän teemana oli maaseutuyhteisöjen sopeutuminen ja rakennemuutos. Tavoitteena oli vertailla rakennemuutoksen sisältöä ja etenemistä maaseudulla. Esitelmät käsitelivät Unkarin, Puolan, Meksikon, Venäjän ja Pohjoismaiden oloja. Lisäksi pohdittiin rakennemuutoksessa ja yhteisötutkimuksessa käytettäviä käsitteitä, teoreettisia lähtökohtia ja vertailun mahdollisuuksia (**Markku Tykkyläinen**).

Unkarissa maaseudun perusyhteisö, osuuskunta, menetti statusensa 1990-luvun alkaessa sen jälkeen, kun SEV-markkinat romahtivat ja poliittiset paineet yksityisen omistusoikeuden lisäämiseen ja maan palautukseen tulivat hallitseviksi (**Tamas Baukó**). Osuuskunnan entiset jäsenet ja henkilöt, joilta omaisuutta on otettu osuuskunnille, ovat tulossa maanomistajiksi. Lähes puolet maatalousmaasta on aikaisempaan yksityisomistukseen perustuvan palautuksen kohteena Unkarissa. Osuuskuntavetoinen maatalous on muuttumassa yksityismaataloudeksi.

Reformin tarvetta perustellaan oikeudenmukaisuuteen vetoavin argumentein, jotka ovat perua II maailmansodan jälkeisestä maanjaosta sekä dynamiikkaan, jota yksityismaatalouden katsotaan edustavan. Reformilla toivotaan myös olevan yhteiskuntaa vakauttava ja maaseutualueiden kehitystä stimuloiva vaikutus. Perustelut ovat perin tuttuja kaikille Suomen asutustoimintaa tutkineille.

Puolassa maatalouden tuottavuus on alhainen ja yksityistilojen keskimääräinen koko vain muutamia hehtaareja (**Stanislaw Grykién**). Valtion tilat ja osuustoimintatilat hallitsevat viidennestä maalasta. Niiden osuus on laskeva yksityistämisen edetessä. Vielä viime vuosikymmenen puolivälissä kehityksen suunta oli päinvastainen monien iäkkäiden maanviljelijöiden luovuttaessa tilojaan valtiolle eläkkeen korvauksena.

Pienimmät tilat ovat usein osa-aikatiloja tai omistajina ovat ikääntyneet henkilöt. Näiden tilojen osuus vähenee ja tuotannon erikoistuminen on nopeaa. Yli 10 hehtaarin maatilat kasvattavat osuuttaan maatalousmaasta. Luku on saatu Wrocławin läänin alueelta, mutta se pitänee likimain paikkansa muuallakin Puolassa (**Stanislaw Grykién**).

Venäjän Karjalassa vanhat perinteiset yhteisöt ovat purkautuneet pitkän kehitysprosessin tulok-

sena (**Eira Varis**). Karjalan kylistä on muutettu pois vuosikymmeniä ja nykyisin yli 4/5 väestöstä asuu kaupungeissa. Tänä päivänä monissa kylissä on lähinnä kesäasukkaita. Yleisen taantuman keskellä jotkut kylät vaurastuvatkin, mikä on tulosta onnistuneesta elinkeinojen kehittämisestä. Esimerkiksi taloudellisesti menestyneessä Gridinon kylässä investoijana on kalastuskolhoosi. Infrastruktuuriakin parannetaan; uusi tie tähän Vienan meren kylään rakennettiin vuonna 1989 ja vuotta myöhemmin vedettiin sähköt. Hyvinvointi lisääntyy tälläkin konseptilla.

Meksikossa valtiovallan rooli syrjäalueiden kehittämisessä on heikkenemässä (**Alvaro Sanchez-Crispin**). Kaivos- ja perusmetallisektorilla toimiva valtionyhtiö, joka on tarjonnut palvelujaan (mm. asiantuntemus, laitteiden liisaus ja rikastuspalvelut) pienille kaivosyhtiölle, on supistamassa toimintaansa, mikä aiheuttaa sulkemisia ja työllisyysongelmia. Kaivossektorilta ovat näin pienet yksiköt ja monet tuotannolliset verkostot häviämässä. Monien kaivospaikkakuntien elinkelpoisuutta edesauttaaneet syrjäisiä alueita koskeneet infrastruktuuriohjelmat ovat lisäksi päättyneissä. Sopeutumismekanismina on muuttoliike sekä pyrkimykset monipuolistaa paikkakuntien elinkeinorakennetta.

Pohjoismaiden maaseutualueille luodaan uusiutumisen strategioita. Etsitään keinoja, miten postmodernin yhteiskunnan sofistikoituneeseen kysyntään voitaisiin vastata ja miten paikallisyhteisö saataisiin toimimaan syrjäisellä maaseudulla. Urbaania maaseutua ja korkeaa teknologiaa, tietoyhteiskunnan välineitä ja tuotantomahdollisuuksia, rahaa, yhteistyötä ja yhteisiä markkinointiponnistuksia on tarjolla joka kolkkaan ainakin vielä toistaiseksi (**Heikki Jussila & Pentti Malinen**). Vaikka Venäjän pohjoisosien olosuhteet ovat kaukana näistä kehityskuluista, arveltiin näiden luonnonvaroiltaan rikkaiden seutujen integroituvan muita helpommin läntiseen tuotantojärjestelmään.

Yhteiskunnan kehitys on johtamassa arvojen diversifioitumiseen. Uimaharjun selluloosatehtaan rakentamisdebatti tuo esiin monimuotoistuvan yhteisöllisyyden. Yhteiskuntaan on tullut lähinnä ammattirakenteen muutoksen myötä postmodernin sitein luonnonvaraperustaan kytkeytyneitä yhteiskuntaryhmiä, joiden poliittinen päi-

noarvo ryhmänä on ylittänyt media- ja painostuskynnyksen (**Jarmo Kortelainen**). Tällainen arvoperustojen törmäminen on ennakoitavissa ja edellyttää ympäristökysymysten huomioionotamista kehittämistyössä ja suunnittelussa.

Seminaari valotti rakennemuutoksen myllerystä eri yhteiskuntatyypeissä ja uusliberalistista talousajattelun moniulotteisuutta. Ratkaisumallit ovat pragmaattisia ja intresseihin sidottuja tuottaen siten sen hetkisen yhteiskunnallisen tilanteen sitomia ja hyvinkin erilaisia ratkaisuja. Makrotason tehokkuus on lähtökohtana Meksikossa. Puolan maataloutta rationalisoidaan. Unkarin maareformi on johtamassa suurten yksikköjen pirstoutumiseen, mikä aiheuttanee myöhemmin rationalisointitoimia. Venäjän syrjäisten kylien kehityksessä nähtäneen vielä monta eri tuotannon organisointimallia ja -tapaa; kansallisia ja kansainvälisiä suuryrityksiä, fermereitä, osuuskuntia ja yksityisyrittäjiä. Suomalainen luonnonvarojen hyödyntäminen on kokemassa ennen vain metropoleista tuttuja reunaehtoja: aineellisesta tuotannosta 'irtautuneiden' ihmisten arvoaailmat ja intressit ovat säätelemässä teollisen yh-

teiskunnan yhä suurempaa tuottavuutta tavoittelevien jättiprojektien toteutusta. Postmodernein tietoyhteiskuntakin on kehittämisen kohteena. Maaseudun muutos on jatkuva; yhteisöt ja yksilöt kohtaavat aina uusia haasteita ja perinteen ja tulevan yhteensovittaminen on aina tarpeellista uusille sukupolville.

Esitelmät:

- Baukó, Tamas. Main problems of the recent transition in the resource communities in the agrarian regions in Hungary.
- Grykién, Stanislaw. Changes in use of agricultural land in Poland.
- Jussila, Heikki & Malinen, Pentti. The Northern resource peripheries and European integration.
- Kortelainen, Jarmo. Environmental values and resource communities.
- Sanchez-Crispin, Alvaro. Mining communities and the state in Mexico.
- Tykkyläinen, Markku. Socio-economic transformation of rural resource communities.
- Varis, Eira. Russian Karelian villages in transition.